

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради PhD 14300
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Олена Лейченко, 1980 року народження, громадянка України, освіта вища: у червні 2003 року закінчила Національну юридичну академію України імені Ярослава Мудрого, отримала диплом спеціаліста за спеціальністю «Правознавство», кваліфікація: спеціаліст; у 2018 році закінчила Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України отримала диплом магістра за спеціальністю «Держане управління», кваліфікація: магістр.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена рішенням Вченої ради Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», МОН України, м. Дніпро від «28» травня 2026 року протокол № 16, Наказ від «28» травня 2026 року № 92 у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради - **Блінова Ганна Олександрівна**, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», доктор юридичних наук, професор;

1. рецензент – **Пушкіна Олена Вікторівна**, завідувача кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», доктор юридичних наук, професор, м. Дніпро;

2. рецензент – **Потіп Микола Миколайович**, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», доктор юридичних наук, професор, м. Дніпро;

Офіційні опоненти –

1. **Коломоєць Тетяна Олександрівна**, доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету ДВНЗ «Запорізький національний університет», м. Запоріжжя;

2. **Задирака Наталія Юріївна**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права та процесу Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, –

на засіданні «6» липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Олені Лейченко на підставі публічного захисту дисертації «Прокуратура у системі представництва майнових інтересів держави та територіальної громади» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка», МОН України, м. Дніпро.

Робота виконана під науковим керівництвом кандидата юридичних наук, професора, професора кафедри публічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» Грищака Сергія Вікторовича.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, українською мовою.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних наукових досліджень, що присвячені встановленню ролі прокуратури у системі представництва майнових інтересів держави та територіальної громад.

Здійшене дослідження дозволило сформулювати нові наукові положення та висновки, обґрунтовані особисто здобувачем, зокрема:

уперше: наведено субсидіарну модель повноважень прокуратури у сфері захисту майнових інтересів держави як самостійну публічно-правову конструкцію, що функціонує не як альтернатива діяльності компетентних органів, а як процесуальний гарантійний механізм реагування на дефект первинного захисту, який проявляється у формі бездіяльності, неналежного здійснення повноважень або реальної відсутності уповноваженого суб'єкта; обґрунтовано підхід до тлумачення категорії «відсутність компетентного органу» у розумінні

статті 23 Закону України «Про прокуратуру», де запропоновано її розуміти не лише як інституційну відсутність суб'єкта публічної влади, а і як функціонально-процесуальну відсутність, що виникає у випадках, коли компетентний орган є джерелом порушення майнових інтересів держави та не може виступати позивачем проти власного акта, дії чи бездіяльності;

удосконалено: - критерії розмежування понять «нормативно-правове забезпечення» і «правовий механізм забезпечення» у сфері прокурорської діяльності та доведено, що в умовах воєнного стану підзаконне регулювання набуває компенсаторної функції, проте потребує посилення гарантій правової визначеності й недопущення відновлення позакримінальної «наглядової» парадигми;

- наукове розмежування майнових інтересів територіальної громади як публічного утворення та інтересів комунальних і державних підприємств як суб'єктів приватного права, що дозволяє уточнити межі допустимого прокурорського втручання, де доведено, що ключовим критерієм легітимності прокурорського представництва є характер функцій суб'єкта у спірних правовідносинах, а не його організаційно-правова форма чи джерело фінансування;

- набуло подальшої розробки: історико-правова реконструкція еволюції інституту прокуратури на території сучасної України як багатовекторного феномена, функціональні характеристики якого змінювалися залежно від домінуючої моделі державності та правової культури; наукове уявлення про зміст категорії «інтереси держави» у майнових правовідносинах, запропоновано критерії їх ідентифікації, зокрема матеріальну істотність порушення, наявність реального ризику заподіяння шкоди публічним майновим благам, стратегічний або екологічний характер об'єкта спору та неможливість ефективного захисту іншими правовими засобами; практико-орієнтовані пропозиції щодо адаптації позитивного зарубіжного досвіду (європейських стандартів субсидіарності, процедур прозорості управління та внутрішніх гарантій незалежності) до української моделі представництва майнових інтересів держави й територіальних громад з урахуванням актуальних інституційних ризиків і умов воєнного часу.

Здобувач має 6 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статі у наукових фахових виданнях України, 3 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій, що засвідчують апробацію результатів дисертації :

1. Лейченко О. Історико-правовий розвиток інституту прокуратури. *Law. State. Technology*. 2025. №2. С. 9–17. doi: <https://doi.org/10.32782/LST/2025-2-2>

2. Лейченко О. Нормативні основи діяльності прокуратури: сучасний стан та виклики сьогодення. *Law. State. Technology*. 2025. №3. С. 3–7. doi: <https://doi.org/10.32782/LST/2025-3-1>

3. Лейченко О. Правове регулювання діяльності прокуратури в умовах воєнного стану: інституційний та процесуальний виміри. *Law. State. Technology*. 2025. № 4. С. 3–9. doi: <https://doi.org/10.32782/LST/2025-4-14>

4. Лейченко О.В. Розвиток органів прокуратури в умовах воєнного стану. «*Наукова весна*» 2025: матеріали XV Міжнародної науково-технічної конференції аспірантів та молодих вчених, Дніпро, 26–28 березня 2025 року / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2025. С. 403-405

5. Лейченко О.В. Повноваження прокуратури у сфері захисту майнових інтересів держави: сучасний вимір проблеми. «*Молодь: наука та інновації*» 2025: матеріали XIII Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, Дніпро, 12–14 листопада 2025 року (у 3-х томах) / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2025. Том 3. С. 146-150. URL.: <https://rmv.nmu.org.ua/ua/arkhiv-zbirok-konferentsiy/molod-nauka-ta-innovatsii-2025/molod-2025-vol3.pdf>

6. Лейченко О.В. Нормативно-правове регулювання діяльності прокуратури в умовах воєнного стану: сучасний стан і виклики. *Правова парадигма відновлення України:*

проблеми та перспективи: [Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Державний університет «Київський авіаційний інститут», 12 лютого 2026 р.]. Тернопіль: Вектор, 2026. С. 563-568

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти).

Голова ради:

1. **Блінова Ганна Олександрівна**, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», доктор юридичних наук, професор. Зауважень немає.

Рецензенти:

2. **Пушкіна Олена Вікторівна**, завідувача кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», доктор юридичних наук, професор, м. Дніпро, яка зазначила на таких дискусійних моментах, які потребують уточнення:

1. У дослідженні недостатньо уваги приділено аналізу практики Європейського суду з прав людини саме у справах, пов'язаних із втручанням держави у мирне володіння майном через механізми прокурорського представництва. Більш глибокий аналіз таких рішень посилив би аргументацію роботи.

2. Незважаючи на значний обсяг опрацьованого матеріалу, у роботі недостатньо використано емпіричні дані щодо реальної ефективності прокурорського представництва у справах про захист майнових інтересів держави та територіальних громад. Зокрема, доцільним було б ширше використання статистики щодо результативності відповідних позовів, виконання судових рішень та фактичного відшкодування збитків.

3. Окремі положення дисертації мають дискусійний характер у частині співвідношення інтересів держави та інтересів державних і комунальних підприємств. Попри переконливість наведеної аргументації, твердження про виключно приватноправову природу інтересів таких суб'єктів може викликати наукову дискусію, особливо у випадках, коли діяльність відповідних підприємств пов'язана із забезпеченням стратегічних або оборонних потреб держави.

4. У роботі переважає адміністративно-правовий та процесуальний підхід до дослідження проблематики прокурорського представництва, тоді як окремі аспекти цивільно-правового та господарсько-правового механізму захисту публічної власності, зокрема питання вибору належного способу захисту, застосування ввідикаційних і негаторних позовів, відшкодування збитків, визнання недійсними правочинів щодо публічного майна, витребування майна з чужого незаконного володіння, захисту бюджетних коштів і корпоративних прав держави та територіальних громад, могли б бути висвітлені більш комплексно, що сприяло б міжгалузевому характеру дослідження та посиленню його практичної спрямованості.

Лейченко О.В., відповідь:

Щодо першого зауваження поясню таке. Загалом погоджуюся, що практика Європейського суду з прав людини є важливим джерелом для дослідження питань забезпечення права мирного володіння майном та оцінки допустимості втручання держави у це право. У дисертаційному дослідженні було проаналізовано основні підходи ЄСПЛ щодо застосування статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема критерії законності втручання, наявності суспільного інтересу та дотримання справедливого балансу між публічними та приватними інтересами. Водночас спеціальний аналіз рішень ЄСПЛ саме у справах, де втручання у право мирного володіння майном здійснювалося через механізми прокурорського представництва інтересів держави, дійсно не був окремим предметом дослідження. Зазначене зумовлено насамперед тим, що метою дисертації було комплексне вивчення теоретико-правових та адміністративно-правових засад реалізації прокурором представницької функції в контексті захисту інтересів держави, а не формування самостійного дослідження практики ЄСПЛ щодо захисту майнових прав.

По-друге, погоджуюся, що емпіричні дані щодо результативності прокурорського представництва у справах про захист майнових інтересів держави та територіальних громад мають важливе значення для оцінки практичної ефективності відповідного правового інституту.

Разом із тим у дисертації емпірична складова використовувалася не як самостійний предмет дослідження, а як допоміжний інструмент для підтвердження актуальності обраної теми та обґрунтування окремих наукових висновків. Основний акцент роботи було зроблено на дослідженні правової природи прокурорського представництва, меж його застосування, підстав звернення прокурора до суду, а також проблем правозастосування у цій сфері.

Слід також враховувати, що сама по собі статистика щодо кількості поданих або задоволених позовів не завжди повною мірою відображає реальну ефективність захисту майнових інтересів держави та територіальних громад. Для об'єктивної оцінки необхідно брати до уваги не лише результат судового розгляду, а й подальше виконання судового рішення, фактичне повернення майна, відшкодування збитків, тривалість виконавчого провадження та інші чинники, які часто залежать не лише від діяльності прокурора.

У зв'язку з цим у роботі було надано перевагу аналізу правових механізмів прокурорського представництва та судової практики, що дозволило виявити ключові проблеми нормативного й практичного характеру. Водночас зауваження опонента є слушним, оскільки розширення емпіричної бази, зокрема шляхом використання статистики щодо виконання судових рішень і фактичного відшкодування збитків, може стати важливим напрямом подальших наукових розвідок.

Отже, висловлене зауваження не спростовує основних результатів дисертаційного дослідження, однак окреслює перспективу його подальшого поглиблення в частині комплексної оцінки практичної результативності прокурорського представництва у сфері захисту майнових інтересів держави та територіальних громад.

По-третє, погоджуюся, що питання співвідношення інтересів держави та інтересів державних і комунальних підприємств є складним і справді має дискусійний характер.

У дисертації позиція щодо приватноправової природи інтересів державних і комунальних підприємств була сформульована з урахуванням того, що такі суб'єкти беруть участь у цивільному та господарському обороті як самостійні юридичні особи, мають відокремлене майно, власні майнові права й обов'язки та реалізують власний господарський інтерес. Саме тому їхній інтерес не завжди може автоматично ототожнюватися з інтересом держави або територіальної громади.

Водночас слушним є зауваження про те, що у певних випадках діяльність державних чи комунальних підприємств може виходити за межі звичайного приватноправового інтересу, що стосується, зокрема, підприємств, діяльність яких пов'язана із забезпеченням стратегічних, оборонних, інфраструктурних або інших суспільно значущих потреб. У таких ситуаціях інтерес відповідного підприємства може набувати публічно-правового значення, оскільки його порушення здатне впливати не лише на майновий стан юридичної особи, а й на належне виконання державою або територіальною громадою своїх функцій.

Отже, висновок про приватноправову природу інтересів державних і комунальних підприємств не слід розуміти як абсолютний. Він стосується насамперед тих випадків, коли підприємство діє як рівноправний учасник господарських відносин і захищає власний майновий інтерес. Натомість за наявності зв'язку між діяльністю підприємства та реалізацією публічних функцій держави чи територіальної громади питання про наявність інтересу держави має вирішуватися з урахуванням конкретних обставин справи.

З останнім зауваженням шановної Олени Вікторівни необхідно погодитися і врахувати їх у подальшій роботі.

Дякую за увагу.

Потіп Микола Миколайович, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», доктор юридичних наук, професор, м. Дніпро, зазначив про такі дискусійні аспекти

рецензованого дослідження, як:

1. Авторка цілком обґрунтовано акцентує увагу на недопустимості відновлення моделі «загального нагляду», водночас окремі запропоновані підходи щодо посилення аналітичної та координаційної ролі прокуратури потенційно можуть сприяти розширеному тлумаченню її функцій поза межами конституційно визначеної компетенції.

2. Положення щодо необхідності запровадження спеціалізації прокурорів у сфері захисту публічного майна є обґрунтованими, однак у роботі недостатньо враховано вже наявні напрями внутрішньої спеціалізації органів прокуратури, зокрема у сферах земельних правовідносин, бюджетних правопорушень, захисту державної власності, екологічної безпеки та протидії корупції. У зв'язку з цим авторці доцільно було б конкретизувати, яким чином запропонована спеціалізація співвідноситься з чинною організаційною структурою органів прокуратури та існуючим функціональним розподілом повноважень.

3. Окремі висновки дисертації сформульовані на загальному теоретичному рівні. Зокрема, положення щодо необхідності підвищення ефективності взаємодії прокуратури з іншими органами публічної влади потребують більш детального визначення конкретних адміністративно-правових механізмів реалізації такої взаємодії.

4. У роботі, зокрема, в межах другого розділу, недостатньо розкрито питання процесуальної економії та співвідношення прокурорського представництва із принципом диспозитивності судового процесу, особливо у господарському судочинстві, що має важливе значення з огляду на тенденції до обмеження надмірного втручання держави у приватноправову сферу.

Лейченко О.В., відповідь:

Стосовно першого зауваження поясню таке. Погоджуюся, що питання посилення аналітичної та координаційної ролі прокуратури потребує особливо обережного підходу, оскільки воно безпосередньо пов'язане з конституційними межами її компетенції.

У дисертації наголошується на недопустимості повернення до моделі «загального нагляду», яка не відповідає сучасному конституційному статусу прокуратури. Запропоновані підходи щодо вдосконалення аналітичної та координаційної діяльності прокуратури не мають на меті розширення її повноважень поза межами, визначеними Конституцією України та законом. Йдеться передусім про підвищення якості реалізації вже наявної представницької функції, зокрема шляхом належного виявлення випадків, у яких існує реальна потреба у захисті інтересів держави в суді.

Аналітична діяльність у цьому контексті розглядається не як самостійний інструмент втручання прокуратури у діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування чи суб'єктів господарювання, а як внутрішній елемент організації прокурорської роботи. Її призначення полягає у систематизації інформації, оцінці ризиків порушення інтересів держави та забезпеченні обґрунтованості звернення прокурора до суду.

Так само координаційна роль прокуратури у межах дослідження розуміється не як управлінський або наглядовий вплив на інших суб'єктів, а як форма взаємодії, спрямована на уникнення дублювання повноважень, своєчасне отримання необхідної інформації та забезпечення належного процесуального захисту інтересів держави. Така взаємодія має здійснюватися виключно в межах закону та не може підміняти компетенцію органів, уповноважених самостійно захищати відповідні інтереси.

Погоджуюся із другим зауваженням, при цьому акцентую, що питання спеціалізації прокурорів у сфері захисту публічного майна потребує узгодження з уже наявною організаційною структурою органів прокуратури та існуючим внутрішнім розподілом повноважень.

Запропонована у дисертації спеціалізація не розглядається як створення принципово нового чи відокремленого напрямку діяльності прокуратури, який мав би дублювати вже наявні сфери роботи. Йдеться насамперед про поглиблення фахової компетентності прокурорів у справах, пов'язаних із захистом публічного майна, з урахуванням того, що такі справи часто охоплюють земельні, бюджетні, екологічні, антикорупційні та інші правовідносини.

У цьому контексті спеціалізація має виконувати інтегруючу, а не дублюючу функцію. Її зміст полягає у формуванні сталих підходів до виявлення порушень, підготовки позовів, доказування наявності інтересу держави чи територіальної громади, а також супроводу справ до фактичного виконання судових рішень. При цьому чинний функціональний розподіл у межах органів прокуратури має зберігатися, а запропонована спеціалізація може бути реалізована шляхом внутрішнього розподілу справ, підвищення кваліфікації прокурорів, створення методичних рекомендацій та посилення координації між відповідними підрозділами.

Щодо четвертого зауваження поясню таке. Погоджуюся, що питання процесуальної економії та співвідношення прокурорського представництва з принципом диспозитивності судового процесу має важливе теоретичне й практичне значення, особливо у сфері господарського судочинства.

У дисертації прокурорське представництво розглядається як винятковий процесуальний інструмент, який має застосовуватися лише за наявності визначених законом підстав і за умови, що уповноважений орган не здійснює або неналежним чином здійснює захист відповідного інтересу. Такий підхід, на мою думку, узгоджується з принципом диспозитивності, оскільки прокурор не підміняє сторону спору та не втручається у приватноправові відносини без належного публічного інтересу.

Водночас слушним є зауваження про те, що у роботі ці питання могли бути розкриті більш детально, зокрема в контексті господарського процесу. Для цієї категорії спорів особливо важливо забезпечити баланс між необхідністю захисту інтересів держави чи територіальної громади та недопущенням надмірного втручання держави у сферу майнової автономії суб'єктів господарювання.

Процесуальна економія у таких справах має проявлятися не лише у скороченні строків розгляду справи, а й у недопущенні дублювання процесуальних дій уповноважених органів, подання необґрунтованих або формальних позовів, а також створення зайвого процесуального навантаження на суд. Саме тому звернення прокурора до суду повинно бути належно мотивованим, обґрунтованим конкретними обставинами та спрямованим на реальний, а не абстрактний захист публічного інтересу.

З третім зауваженням шановного Миколи Миколайовича я погоджуюсь та врахую у подальшій роботі.

Опоненти:

4. Коломоєць Тетяна Олександрівна, доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету ДВНЗ «Запорізький національний університет», м. Запоріжжя.

У цілому, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу О.В. Лейченко, необхідно звернути увагу і на її окремі недоліки.

1) Дисертантка обґрунтовує субсидіарний характер прокурорського представництва, однак у роботі недостатньо розкрито механізми практичного визначення меж такої субсидіарності. Зокрема, дискусійним залишається питання, за якими критеріями прокурор має оцінювати «неналежність» дій компетентного органу та межі допустимого втручання у сферу дискреційних повноважень органів державної влади й місцевого самоврядування;

2) У підрозділі 3.1 авторка слушно акцентує увагу на європейських стандартах функціонування прокуратури, проте порівняльно-правовий аналіз здебільшого має описовий характер. Було б доцільно ширше розкрити можливість практичної імплементації окремих зарубіжних моделей прокурорського представництва, зокрема субсидіарної моделі прокуратури Польщі, процесуально обмеженої моделі Німеччини, координаційно-представницької моделі Франції, а також практики держав Балтії щодо звуження позакримінальних функцій прокуратури, в українську правову систему з урахуванням специфіки вітчизняного адміністративно-територіального устрою та умов воєнного стану;

3) Поза належною увагою авторки фактично залишилися окремі сучасні напрями прокурорського представництва, зокрема участь прокуратури у справах, пов'язаних із

застосуванням санкційних механізмів, стягненням шкоди, завданої збройною агресією, та поверненням активів держави-агресора. Враховуючи актуальні виклики воєнного часу, більш ґрунтовний аналіз цієї категорії спорів суттєво посилив би практичну складову дослідження;

4) У роботі недостатньо досліджено питання відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування за неналежне здійснення захисту майнових інтересів держави та територіальних громад. Водночас саме неефективність діяльності таких органів визначається авторкою як ключова підстава прокурорського втручання;

5) Незважаючи на значний обсяг проаналізованої судової практики, у роботі недостатньо досліджено проблематику забезпечення єдності судової практики у справах за позовами прокурора. Зокрема, заслуговували на окрему увагу випадки неоднакового застосування судами критеріїв наявності інтересу держави, визначення підстав для представництва та оцінки належності компетентного органу. Більш детальне висвітлення цих питань дозволило б повніше обґрунтувати необхідність удосконалення відповідних правозастосовних підходів.

О.В. Лейченко, відповідь:

Із зауваженнями шановної Тетяни Олександрівни я, в цілому, згодна і обов'язково врахую їх у своїй подальшій науковій роботі. Проте, щодо деяких з них хотіла би пояснити своє бачення.

Я погоджуюсь із першим зауваженням офіційного опонента і хотіла б пояснити наступне. У дисертації субсидіарність розглядається як одна з ключових ознак представницької функції прокуратури, що відмежовує її від моделі прямого або необмеженого втручання у діяльність інших органів. Прокурорське представництво у цьому контексті має застосовуватися лише тоді, коли захист інтересів держави не може бути ефективно забезпечений компетентним органом. Водночас погоджуюся, що механізм практичного визначення такої ситуації потребує подальшої конкретизації. Зокрема, «неналежність» дій компетентного органу не може ототожнюватися з будь-якою відмінністю у правовій позиції прокурора та відповідного органу. Вона має встановлюватися з урахуванням конкретних обставин справи, характеру порушеного інтересу, поведінки органу, наявності або відсутності реальних дій щодо захисту такого інтересу, а також наслідків бездіяльності чи неефективних дій. Але межі прокурорського втручання повинні визначатися з урахуванням поваги до дискреційних повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування. Прокурор не має підміняти собою компетентний орган у випадках, коли останній діє в межах наданих йому законом повноважень і обирає один із допустимих варіантів поведінки. Підстави для представництва виникають лише тоді, коли така поведінка фактично призводить до незахищеності інтересу держави або територіальної громади.

Щодо другого зауваження поясню таке. У підрозділі 3.1 європейські стандарти функціонування прокуратури були використані насамперед для визначення загального напрямку розвитку представницької функції прокуратури в Україні, зокрема її виняткового, субсидіарного та процесуально обмеженого характеру. Разом із тим механічне перенесення моделей Польщі, Німеччини, Франції чи держав Балтії в українську правову систему є неможливим без урахування національного контексту. Українська модель прокуратури формується в умовах децентралізації, особливостей адміністративно-територіального устрою, воєнного стану, підвищених ризиків втрати або незаконного використання публічного майна, а також необхідності забезпечення ефективного захисту інтересів держави та територіальних громад. У цьому аспекті зарубіжний досвід може бути використаний не як готовий зразок, а як орієнтир для вдосконалення української моделі. Зокрема, субсидіарний підхід може посилити вимоги до обґрунтування участі прокурора у справі; процесуально обмежена модель – сприяти чіткому визначенню меж втручання прокурора у судовий процес; координаційно-представницькі елементи – бути корисними для налагодження взаємодії між прокуратурою та компетентними органами без відновлення загального нагляду; а досвід держав Балтії – підтверджує загальну тенденцію до звуження позакримінальних функцій прокуратури.

Щодо третього зауваження поясню таке. У дисертації основну увагу було зосереджено на загальних теоретико-правових і процесуальних засадах прокурорського представництва у сфері захисту майнових інтересів держави та територіальних громад. Саме тому окремі новітні напрями представницької діяльності прокуратури, пов'язані із воєнними викликами, не були виокремлені як самостійний предмет дослідження. Водночас зазначені категорії справ справді мають важливе значення для сучасного розуміння представницької функції прокуратури. Вони демонструють трансформацію прокурорського представництва від традиційного захисту публічного майна до участі у складніших правових механізмах, спрямованих на відновлення майнової сфери держави, забезпечення відповідальності за наслідки агресії та захист економічної безпеки України.

При цьому такі напрями потребують окремого комплексного аналізу, оскільки вони поєднують норми національного процесуального права, санкційного законодавства, міжнародного права, механізми примусового стягнення активів та питання виконання судових рішень. Їх дослідження має враховувати не лише роль прокуратури, а й повноваження інших органів державної влади, зокрема органів юстиції, антикорупційної інфраструктури, органів управління державним майном та суб'єктів, відповідальних за реалізацію санкційної політики.

Щодо четвертого зауваження поясню таке. Питання відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування за неналежний захист майнових інтересів держави й територіальних громад справді є важливим для комплексного розуміння механізму прокурорського представництва. Вважаємо, що відповідальність компетентного органу та прокурорське представництво мають різне правове призначення. Метою прокурорського представництва є не покарання органу чи його посадових осіб, а забезпечення реального захисту порушеного або оспорюваного майнового інтересу. Натомість питання відповідальності має вирішуватися в межах окремих правових процедур після встановлення причин неналежного виконання відповідним органом своїх повноважень.

Крім того, не кожен випадок неефективного захисту автоматично свідчить про наявність складу правопорушення з боку компетентного органу чи його посадових осіб. Така неефективність може бути зумовлена прогалинами в законодавстві, недостатністю процесуальних повноважень, конфліктом інтересів, організаційними обмеженнями або іншими об'єктивними чинниками. Саме тому в дисертації акцент було зроблено на функціональному аспекті проблеми – здатності або нездатності органу забезпечити належний захист публічного майнового інтересу.

З останнім зауваженням шановної Тетяни Олександрівни я погоджуюсь та врахую їх у подальшій роботі. Дякую за увагу.

5. Задирака Наталія Юріївна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права та процесу Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ.

У цілому, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу О.В. Лейченко, необхідно звернути увагу і на її окремі недоліки.

1. У дослідженні значна увага приділена судовій практиці Верховного Суду, однак аналіз практики Конституційного Суду України щодо представницької функції прокуратури здійснено фрагментарно. Зокрема, авторці доцільно було б більш ґрунтовно використати Рішення Конституційного Суду України від 8 квітня 1999 року № 3-рп/99 у справі про представництво прокуратурою інтересів держави в арбітражному суді, Рішення від 11 квітня 2000 року № 4-рп/2000 щодо меж взаємодії прокуратури з іншими органами державної влади, а також висновки Конституційного Суду України щодо змін до Конституції України в частині правосуддя, які мають важливе значення для розуміння конституційної природи прокуратури, меж її представницької функції та співвідношення із принципом поділу влади, що дещо звужує конституційно-правовий вимір дослідження, особливо в частині співвідношення функцій прокуратури та принципу поділу влади;

2. Дискусійним видається твердження про функціонально-процесуальну «відсутність» компетентного органу як самостійну підставу прокурорського представництва.

Запропонований підхід є науково цікавим, однак потребує додаткового нормативного та доктринального обґрунтування, оскільки може створювати ризики надмірного розширення меж прокурорського втручання;

3. Робота містить ґрунтовний історико-правовий аналіз розвитку прокуратури (підрозділ 1.1), однак окремі історичні періоди висвітлені нерівномірно. Зокрема, радянський етап розвитку прокуратури досліджено значно детальніше, ніж період реформування прокуратури після 2014 року, який безпосередньо впливає на сучасний стан представницької діяльності;

4. У дисертації недостатньо повно проаналізовано проблеми реалізації прокурорського представництва в умовах цифровізації судочинства та функціонування електронних реєстрів. Так, є необхідним окреме дослідження питання електронного доказування, використання цифрових даних та інформаційної безпеки у справах про захист публічного майна.

О.В. Лейченко, відповідь:

Щодо першого зауваження поясню таке. Погоджуюся, що практика Конституційного Суду України має принципове значення для розуміння конституційної природи прокуратури та меж реалізації її представницької функції. У дисертації основну увагу було зосереджено на аналізі практики Верховного Суду, оскільки саме вона безпосередньо формує актуальні підходи до застосування процесуальних норм у справах щодо представництва прокурором інтересів держави в суді. Водночас рішення Конституційного Суду України справді мають фундаментальне значення для визначення меж цієї функції, її виняткового характеру та недопущення підміни прокуратурою інших органів державної влади. Зокрема, Рішення Конституційного Суду України від 8 квітня 1999 року № 3-рп/99 є важливим для тлумачення поняття «інтереси держави» та з'ясування підстав представництва таких інтересів прокурором у суді. Рішення від 11 квітня 2000 року № 4-рп/2000 має значення для розуміння допустимих меж взаємодії прокуратури з іншими органами державної влади та недопущення розширеного тлумачення її повноважень. Окремого значення набувають також висновки Конституційного Суду України щодо змін до Конституції України в частині правосуддя, оскільки вони відображають сучасне бачення місця прокуратури в системі органів державної влади та її зв'язок із принципом поділу влади. Разом із тим фрагментарність звернення до відповідної практики у роботі зумовлена тим, що предмет дослідження був більшою мірою орієнтований на процесуальні та правозастосовні аспекти прокурорського представництва. Саме тому судова практика Верховного Суду використовувалася як основне джерело аналізу актуальних проблем реалізації цієї функції у конкретних категоріях справ.

Щодо другого зауваження поясню таке. Порушене питання дійсно належить до числа найбільш дискусійних у сучасній теорії прокурорської діяльності та практиці представництва інтересів держави в суді. Водночас запропонований у дисертації підхід щодо функціонально-процесуальної «відсутності» компетентного органу не має на меті розширення конституційно визначених меж представницької функції прокуратури. Навпаки, його обґрунтування базується на необхідності забезпечення ефективного захисту інтересів держави у випадках, коли формальне існування уповноваженого суб'єкта не супроводжується реальною можливістю або здатністю такого суб'єкта здійснити належний захист відповідних інтересів. У роботі виходиться з того, що поняття «відсутність компетентного органу» не повинно тлумачитися виключно в організаційно-структурному аспекті. У низці випадків орган може існувати юридично, однак через прогалини у правовому регулюванні, відсутність необхідних повноважень для звернення до суду щодо конкретного предмета спору або об'єктивну неможливість реалізувати свої функції фактично не забезпечує захисту інтересів

держави. За таких обставин ключового значення набуває не формальний статус органу, а його реальна спроможність здійснювати відповідний захист.

При цьому запропонований підхід не передбачає автоматичного виникнення у прокурора права на представництво. Наявність функціонально-процесуальної неспроможності компетентного органу в кожному випадку потребує належного доведення та судової перевірки, що саме по собі виступає запобіжником від необґрунтованого розширення меж прокурорського втручання.

Щодо третього зауваження поясню таке. У підрозділі 1.1 історико-правовий аналіз було спрямовано насамперед на виявлення загальних закономірностей еволюції прокуратури, зокрема переходу від моделі широкого нагляду до сучасної моделі, у якій представництво інтересів держави має винятковий і субсидіарний характер. Саме тому радянський етап був розглянутий детальніше, адже він значною мірою сформував ту модель прокуратури, від якої українське законодавство поступово відмовлялося в процесі реформ. Водночас зауваження щодо необхідності більш ґрунтовного висвітлення періоду після 2014 року є слушним. Саме цей етап пов'язаний із суттєвим оновленням законодавства про прокуратуру, конституційним переосмисленням її функцій, звуженням представницьких повноважень та формуванням сучасного підходу до участі прокурора у судовому захисті інтересів держави. Разом із тим у роботі відповідний період було враховано при аналізі чинного нормативного регулювання та судової практики, хоча в історико-правовому підрозділі він справді міг бути представлений більш розгорнуто. Це уточнення не змінює загальних висновків дослідження, однак підкреслює важливість подальшого осмислення післяреформеного етапу розвитку прокуратури як окремого напрямку наукового аналізу.

З останнім зауваженням шановної Наталії Юрїївни я погоджуюсь та врахую у подальшій роботі. Дякую за увагу.

Результати відкритого голосування:

«За» 1/1 членів ради,
«Проти» — членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Лейченко Олені Володимирівні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

 Г.О. Блінова